

Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg

Solna, 10 september 2017

Naturskyddsföreningen Solna-Sundbybergs kommentarer till samrådsförslaget:

1. Reservatsgränserna

Råstasjön är Solnas enda insjö, utöver Mälaren. Råstasjön har sitt inlopp från Madenbäcken/Råstabäcken och Lötsjön i väst och avvattnas genom ett dike i öst som längre fram rinner ut via sitt utflöde i Brunnsviken. Råstasjön och dess omgivningar utgör ett litet och sårbart urbant ekosystem med exceptionella natur- och rekreationsvärden. Naturskyddsföreningen välkomnar att Råstasjön och Lötsjön/Golfängarna nu blir naturreservat.

Givet Råstasjöns läge bör naturreservatet göras så stort som möjligt, och allra helst bindas ihop med området vid Lötsjön och Golfängarna. Samrådsförslaget utgår dock från enbart Solnas mark och i huvudsak den som är kommunalt ägd. Detta är inte till gagn för de natur- och rekreationsvärden ett reservat är tänkt att skydda, främja och utveckla. Det tillhör tvärtom det vanliga att naturreservat i Sverige inrättas på platser med många olika markägare, offentliga såväl som privata. För att underlätta för kommuner har staten genom Naturvårdsverket inrättat ett bidrag för markåtkomst när ett värdefullt naturområde ska skyddas.¹

Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg anser att reservatet bör utvidgas i alla väderstreck i förhållande till det förslag som nu presenteras. Området är mycket litet och sårbart, och även små minskningar av ytan kan riskera att helt förstöra arters habitat eller minska dem så att de blir för små. För att området ska kunna behålla sin artrikedom så behövs även den mark som kommunen uteslutit som en buffertzona för dessa arter. Det är vår uppfattning att all mark upp till Råsta Strandväg bör omfattas i norr. I nordost bör reservatets gränser gå fram till Evenemangsgatans början. I öst anser vi att all mark fram till Vintervägen ska tas med/ska ingå, även minigolfbanan och idrottsplatsen. I väst bör naturreservatet inkludera den strandskyddade mark där Sjövägen ligger idag och gå hela vägen fram till kommungränsen. Sjövägen bör stängas av för trafik, asfalten ska grävas upp och grönytor återplanteras. Här förordar vi att det anläggs groddammar och våtmarker, se förslag nedan. Området i hörnet Sjövägen/Råsta strandväg bör återställas till naturområde och anslutas till sumpskogen på Sundbybergssidan. En ekodukt kan byggas mellan kommunerna för att ytterligare förstärka spridningseffekter mellan Råsta och Löt/Madenbäcken. På så sätt stärks även spridningssambanden/den gröna kilen till Järvafältet. Precis som Sundbyberg föreslår ska Södra Råstabäcken restaureras och kulverten tas bort så att vattnet kan rinna i öppen dager hela vägen ner till Råstasjön.

2. Skötselplanen

a) Tallarna i Sjöhagen

---

¹www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/skyddade-omraden/kommunala-naturreservat/vagledning-markatkomst.pdf

På s 21 i skötselplanen finns följande skrivning:

”Friställning av grova tallar och ekar. I skötselområdet finns 8 st. grova tallar. För att bevara dessa och de värden som finns knutna till gamla träd behöver de friställas. Detta görs genom att uppvuxna träd och sly tas bort inom och 3–5 meter utanför trädens kronprojektion. Om ekar och tallar växer tätt på varandra prioriteras att friställa tallarna. Ekarna kan då beskäras eller kapas till högstubbar.” (vår kursivering)

Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg har tidigare kommenterat Urban Ekstams rapport *”De åldriga tallarna i Sjöheden vid Råstasjön”*. (28/10 2016, uppdragsgivare Solna stad). Föreningen kan konstatera att rapporten tycks ha fått stort genomslag i den föreslagna skötselplanen, trots att den i mycket hög grad fokuserar på kulturhistoriska värden och därmed bortser från att andra arter än tall på ett högst betydelsefullt sätt bidrar till den biologiska mångfalden i området.

Området i nordväst där tallarna står är Råstasjöns mest värdefulla ur naturskyddssynpunkt, med ett stort antal växter, insekter, fågelarter och fladdermöss. Förslaget, om det genomförs, skulle innebära att ett stort antal mindre och större lövträd i detta område sågas ner eller kapas till så kallade högstubbar med det enda syftet att gynna de åtta tallarna. Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg delar inte rapportförfattarens och stadens uppfattning om att dessa tallar ska ha företräde vid Råstasjön.

Naturskyddsföreningen anser att ekar och tallar ska behandlas på samma sätt i den framtida skötseln av området. *En omkrets på 30 cm bör vara ett riktvärde för båda dessa arter.*

b) Plantering av träd, buskar och blommor och utplacering av holkar

Naturskyddsföreningen har tidigare pekat på behovet av nyplantering i området runt Råstasjön, i synnerhet på de platser som tillfälligt (i vissa fall under flera år) tagits i anspråk för byggbodar och annan etablering. Restaurering och återplantering av dessa ytor är nödvändig, bland annat för att skapa en naturlig gräns mot Arenastaden. Skötselplanen nämner också plantering på flera ställen, men dessvärre i ordalag som på intet sätt förpliktigar. Under rubriken *”Istandsättningsåtgärder”* står att *”Plantering av buskar och träd kan ske”* (vår kursivering), vilket betyder att borttagna träd inte nödvändigtvis kommer att ersättas. En liknande formulering om holkar finns också, där man nämner att *”Utplacering av holkar och fladdermusholkar kan bidra till att uppfylla bevarandemålet för fladdermöss och hålhäckande fågel på sikt.”*

Naturskyddsföreningen saknar en *konkret och tidsatt åtgärdsplan* för främjande av den biologiska mångfalden, inkluderande plantering av träd, buskar och blommor och utplacering av holkar för fågel, insekter och fladdermus. Vi skulle önska att man för varje del av naturreservatet exempelvis skrev *”I det sydöstra hörnet av Råstasjön ska plantering av två pilar och en blomsteräng ske inom det första året. Träd som eventuellt måste tas ned ska ersättas inom sex månader. Fyra fågelholkar, två biholkar och ett stekelhotell ska inom ett år sättas upp i anslutning till blomsterängen”*.

När det gäller plantering av träd vill Naturskyddsföreningen påminna om att stora ytor i närheten av Råstasjön har hårdgjorts i samband med byggprojekt, vilket gör att regnvatten och smältvatten inte kan filtreras utan istället rinner direkt ut i sjön och andra vattendrag. Dessutom bör man ta hänsyn till kommande klimatförändringar. För att förhindra framtida översvämningar är det viktigt att runt sjön plantera grönytor, buskar och träd som kan absorbera vatten.

Solna bör i möjligaste mån samordna sin skötselplan med Sundbybergs, så att man på båda sidor samt ytan som idag är asfalterad (dagens Sjövägen) planterar ängsblommor, buskar och träd. De båda områdena kommer då på sikt att växa ihop till en sammanhållen grönstruktur, till gagn för växter, djur och människor i både Solna och Sundbyberg.

c) Spångar

Naturskyddsföreningen värnar allmänhetens tillträde till naturen. Vi vill samtidigt betona att det finns en avvägning som måste göras mellan att skydda känslig natur och bereda allmänheten tillträde. Råstasjöns natur är sårbar och utsätts redan idag för omfattande slitage, påfrestningar och nedskräpning. Med hjälp av de redan anlagda gångvägarna som löper drygt två kilometer runt sjön kan man få fina naturupplevelser och komma i närtkontakt med det rika fågellivet. Därför skulle vi avråda från det ingrepp som en eller flera spångar i skötselområde sex och sju skulle innebära:

”I skötselområde sex och sju, nordost om gångvägen, kan en spång anläggas in från gångvägen. Detta för att skapa möjlighet till vandring och upplevelse av skogen. Spången läggs ut och byggs med hänsyn till biologiska bevarandevärden.”

Ett alternativ, som Naturskyddsföreningen menar skulle kunna skapa verkligt mervärde och berika upplevelsen av fågellivet vid Råstasjön, vore att bygga en spång genom den stora vassruggen på sjöns sydvästra sida. Att via en spång året runt kunna passera igenom vassen och på andra sidan möta Råstasjöns spegelblanka vattenyta och stora artrikedom av fåglar tror vi skulle uppskattas av många besökare. En sådan spång ska byggas fryssäker, bred och tillgänglig för funktionshindrade och avslutas med en plattform/utkiksplats som också fungerar som vändplats för rullstol, barnvagn och rullator.²

---

² För goda exempel, se exempelvis naturreservaten Fysingen eller Säbysjön

Bilden är från Segerstads naturreservat i Värmland³

d) **Skyltar**

Något vi saknar i förslaget är skyltar som på ett pedagogiskt sätt lyfter fram och åskådliggör Råstasjöns biologiska mångfald och kulturhistoria. För besökare är det värdefullt att förstå vilka växter, grodor, fladdermöss och fåglar som finns vid sjöns olika delar. Området är till exempel en mycket bra plats för skolundervisning i fält om natur, ekosystem, fåglar och blommor. Råstasjöns historia och symboliska betydelse för Solnaborna är också intressant att lyfta fram, inte minst vore det samtidshistoriskt relevant att berätta om den folkrörelse som på senare tid värnar sjön och kämpar för att bevara dess värden för framtida generationer.

e) **Ytterligare förslag: Häckningsflottar, våtmarksanläggning, groddammar, ekodukt och naturum**

För att skapa spännande miljöer för rekreation och förstärka de biologiska värdena vid Råstasjön har Naturskyddsföreningen några ytterligare förslag på konkreta igångsättningsåtgärder som också resulterar i sådant som bör föras in i skötselplanen:

Häckningsflottar

Vi anser att det vore värdefullt att skapa några häckningsflottar för fågel (i synnerhet tärnor och silltrutar) för att främja den långsiktiga utvecklingen av fågellivet i Råstasjön. Flottarna ska vara ca 2-3 meter breda och placeras mitt i sjön.

Våtmarker/Dammar

Dammar är viktiga för flera rödlistade arter och anlagda våtmarker finns i flera naturreservat, även i storstadsområden.⁴ Våtmarker är centrala för Sveriges vattenförsörjning, förbättrar vattenkvaliteten och främjar den biologiska mångfalden. I en större forsknings-sammanställning utförd av Mistra EviEM visades att anlagda eller

³www.lansstyrelsen.se/varmland/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/naturreservat/karlstad/segerstad/Pages/index.aspx

⁴ Se exempelvis det tätortsnära naturreservatet Judarskogen i Bromma.

restaureerade våtmarker är effektiva för rena vatten från både fosfor och kväve.⁵ Med tanke på att Råstasjön idag rinner ut i den mycket förorenade Brunnsviken är alla åtgärder som främjar vattenkvaliteten av högsta prioritet.

En damm med grodor och paddor har dessutom en viktig pedagogisk funktion och främjar upplevelse- och rekreationsvärden i ett naturreservat. Vid Råstasjön finns redan en våtmarkliknande gräsyta i nordväst, invid avrinningsområdet från Norra Råstabäcken. En större groddamm skulle kunna anläggas i detta område, bort mot Sjövägen. För att förstärka den gröna kilen är det önskvärt att Sundbyberg förstärker våtmarken på andra sidan, i anslutning till Norra Råstabäcken. Det är möjligt att söka bidrag via EU:s landsbygdsprogram för anläggning och restaurering av dammar.⁶

Judarskogens grod- och salamanderdamm är välbesökt av skolklasser och andra året om

Ekodukt över Sjövägen

En Ekodukt skulle kunna placeras i områdets norra del, ovanför Madenbäcken. Utöver fågel och groda finns en hel del däggdjur som rör sig i området. Med en ekodukt skulle räv, rådjur, hare och grävling få en bra passage över Sjövägen samtligt som man med träd- och buskplantering kan förstärka sambanden mellan växterna i de båda kommunerna. Ekodukter byggs idag på många platser i Europa och Sverige. Nyligen har Stockholms stad uttalat sina ambitioner att bygga fem ekodukter där både djur och människor ska kunna få en fri passage mellan två gröna stråk, bland annat i Akalla, Älvsjö och Farsta⁷.

⁵ I snitt har det visats att våtmarker tar bort hela 40% av fosfor och kväve, se <http://www.eviem.se/>

⁶ Stödet beviljas upp till 100% av kommunens kostnader och söks via EU:s landsbygdsprogram som i Sverige administreras av Jordbruksverket, se jordbruksverket.se

⁷ www.stockholmdirekt.se/nyheter/har-vill-stockholm-bygga-fem-ekodukter/repqee!ieypZbLSNo5icWibl6pIHg/

Naturum i samverkan med Sundbyberg

Naturum - öppna besöks- och informationscentrum i anslutning till naturreservat – kan fungera som en inbjudande port till naturen och friluftslivet⁸. Ett Naturum placeras lämpligen vid gränsen mellan Råstasjön och Golfängarna, invid Södra Råstabäcken. Detta skulle göra det möjligt att ge besökarna en helhetsupplevelse av områdets växter, fåglar, grod- och däggdjur, rekreativvärden och historia. Här kan de båda kommunerna Solna och Sundbyberg i samarbete ordna utställningar och särskilda aktiviteter för barn och äldre.

f) Tillgänglighet

Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg välkomnar skötselplanens fokus på tillgänglighet, och instämmer i att det är viktigt att parkeringsmöjligheter för rullstolsburna ska finnas vid minst en av entréerna.

För Naturskyddsföreningen Solna-Sundbybergs styrelse

Linda Bell, Florian Reitmann och Peter Zvejnieks

---

⁸ I Sverige är Naturum ett registrerat varumärke, inrättat av Naturvårdsverket.